

Živalska farma in Živalska kmetija ponujata vznemirljivo bralno potovanje, ki se mu bralec predaja bodisi naivno ali kritično oz. razmišljujoče. Za tiste, ki jim branje ni »le« čisti užitek, ampak (predvsem) priložnost za kritično vrednotenje resničnega sveta po potovanju v pravljčni svet, nekaj smerokazov; ne kot ukaz, kot povabilo – tudi morda za govorni nastop pri bralnem dogodku:

1. Kaj pove naslovnica knjige? Natančno si oglej Napoleonovo uniformo, madeže in odlikovanje. Kaj lahko razbereš iz največjega odlikovanja? Kdo je po tvojem mnenju liku na naslovnici podelil vse te časti?
2. Opazuj izraze na obrazih oseb, npr. na naslovnici in na straneh 14, 35, 41, 59, 67, 77. Na tej podlagi označi osebe in opredeli njihovo vlogo v zgodbi.
3. Najdi razlago za to, da so psi pridrveli le na žvižg in napadli Kepco.
4. Kaj sporočajo pesmi, ki jih je *tovariš Minimus* napisal za *ljubljenega vodjo*? Kako se v njih izraža pojmovanje voditelja, ljudstva in nasprotnikov? S katerim namenom jih je Minimus napisal? Katere besede se v njih največkrat ponovijo?
5. Primerjaj zapovedi v stripu in v *Živalski farmi* ter njihovo spreminjanje. Kateri paradoks je v spremenjenih zapovedih najbolj očiten?

Strip *Živalska kmetija* je izvrstno, zahtevno in nadvse aktualno branje; s tem sam po sebi dokazuje, da pri predelavah in posodobitvah besedil ni pomembno vprašanje, **ali** se kaj **sme** predelati, ampak je pomembno nekaj povsem drugega: **kako kakovostno** je kaj avtorjem uspelo predelati.

Igor Saksida

SOOČANJE S KOMPLEKSNIMI VPRAŠANJI

Marjolijn Hof: *Pravila treh*. Prevedla: Katjuša Ručigaj. Založba Miš, 2015.

Nizozemsko avtorico v slovenskem literarnem prostoru že poznamo po kvalitetnih mladinskih romanih, v katerih pogosto spretno razpira težke in tabuizirane teme: od racionaliziranja strahu, da bi se našim najbližjim v nevarnih situacijah zgodilo kaj slabega (*Majhna možnost*, Miš, 2007), do iskanja identitete posvojenih otrok (*Mati številka nič*, Miš, 2008). Tudi v *Pravilih treh* Marjolijn Hof razpira tematiko, o kateri odrasli zelo neradi spregovorimo, medtem ko se nam zdi za otroke ponavadi povsem neprimerna. Tematiko, o kateri šepetamo za zaprtimi vrati, ali pa jo, še raje, prelevamo zgolj v lastnih glavah. Gre za problematiko, ki nas kljub begu pred njo ves čas spremlja, o njej premišlujejo tudi mladi, a po zgledu družbene klime, navadno sami, za zaprtimi vrati, v lastnih glavah. Sedaj, ko v slovenski literarni prostor vstopajo *Pravila treh*, bodo lahko odprli dialog z dvojčkoma Twanom in Lindo in temu dialogu se lahko pridružimo tudi odrasli.

Kaj torej prinašajo *Pravila treh*? Kratek mladinski roman je pisan s perspektive Twana, najstnika, ki se skupaj s sestro dvojčico Lindo, mamo in babico z Nizozemske odpravi na Islandijo po pradedka Kasa, ki je v kočici v ribiškem mestecu sam živel vse od upokojitve (pred tem pa se je, kot razložita on sam in njegova hči, klatil po svetu, ženi in hčerki pa na Nizozemsko pošiljal denar, ki ga je zaslužil z ribolovom). A sedaj je, kot pravi sam, »skoraj na koncu« in družina se v polni zasedbi odpravi na Islandijo, da bi dedija Kasa, ki ne more več skrbeti sam zase, spravili v dom za ostarele na Nizozemsko, kjer bi ga lahko obiskovali in skrbeli zanj. V svet samoglavega starca tako trči odtujena družina. Dediju Kasu sicer

ni všeč, da se »neumne koze« vtikajo v njegovo življenje, da brkljajo po njegovih papirjih, mu pospravljajo hišo in delijo preventivne zdravstvene nasvete. A situacijo spretno obvlada z ignoranco in trmo; kot pove Twanu, ki si ga izbere za svojega zaveznika, »ve, zakaj so prišli«, toda on ima druge načrte:

Skoraj na koncu, meni je prav. Toda nikomur se ni treba vtikati v to [...] Če bom odšel z vami, bo konec. Nekaj časa bom v nekakšnem skladišču starcev, nato pa bom nekaj časa v bolnišnici, kjer me bodo polnili s tabletami in cevkami in s tako ropotijo.

Dedek se odloči, da bo ob okncu svojega življenja odšel v gore, v divjino, tako kot Eskimi in Indijanci. A ker gre za nekakšen pobeg pred hčerko in vnukinjo, bo potreboval pravnukovo pomoč. Twan se zaupa svoji sestri in ko v naslednjih dneh premlevata potencialno odločitev, ki leži na njunih ramenih, se pred njima odpira kopica vprašanj:

Nisem čisto dobro razumel, da je dedi nekoč hotel biti svobodnjak. Toda najbolj zapleteno je bilo to, da sem razumel, da je svobodnjak hotel biti zdaj. [...] Razumel sem dedija in razumel sem babico ter mamo. Toda dedija sem razumel najbolj. [...] »Ali ti kdaj razmišljaš o smrti?« me je vprašala Linda.

»Skoraj nikoli,« sem rekel.

»Ko umreš,« narediš prostor novim ljudem. [...] »Mislim, da dedi hoče narediti prostor,« je rekla.

[...] »Jaz pa mislim, da noče narediti prostora. Noče narediti prostora, toda ve, da ga mora, zato se pretvarja, da to hoče.« Zvenelo je tako zapleteno, da nisem več vedel, ali drži. Začel sem znova. »Ve, da ga mora ...«

Linda mi ni pustila, da bi dokončal. »Dedi Kas hoče na svoj način narediti prostor. In pravzaprav se mi zdi to prav.«

[...] »Razmisliti morava, kaj je huje,« je rekla. »Ali dedi v bolnišnici ali pa dedi v gorah.«

Ni mi bilo treba razmišljati, saj sem že vedel. »Dedi v bolnišnici.«

Twan in Linda se tako odločita, da bosta pomagala dediju Kasu. Najprej mu prebirata Twanovo knjigo o preživetju v divjini, ki pa jo dedi Kas poslušaja bolj za zabavo. Kako se v divjini preživi, ga je, pravi, mnogo bolje naučilo življenje. Ko dvojčka zahtevata, da si zapomni vsaj pravila treh (v 3 sekundah sprejmeš odločitev, možgani so lahko brez kisika 3 minute, v ekstremnih pogojih preživiš 3 ure, brez vode 3 dni, brez hrane 3 tedne), ju njegova logika prepriča: »Ta pravila treh so bolj mišljena kot nekakšno opozorilo, da veš, kaj te čaka. Približno.«

Ko mama in babica odideta na večer ročnih del, pomagata dvojčka dediju izbrskati star nahrbtnik in pohodne čevlje in z nekaj viskija, hrane in kuriva se dedi odpravi v divjino. Babica in mama zjutraj zaženetata preplah in pokličeta policijo, a, kot ugotavljata dvojčka, dedija ne bodo našli »Noče, da ga najdejo.« »In ne vedo, na kateri gori ga morajo sploh iskati.«

Po eni strani so *Pravila treh* kratek roman, ki ob množici dogodkov in dialogov, ki prepričljivo zvenijo tudi v slovenskem prevodu, vleče bralca v branje. Po drugi strani pa gre za roman, v katerem avtorica brez nepotrebnega filozofiranja ali moraliziranja, skozi naravni razvoj dogodkov razpre več zelo kompleksnih problemov. Dvojčka Linda in Twan sta nenadoma soočena z vprašanjem staranja in smrti. Ker sta mama in babica prezaposleni z vprašanji, kako bi čimprej uredili vse papirje in spravili dedija Kasa na Nizozemsko, se z dano situacijo soočajo Linda, Twan in dedi Kas. Pa ne le s skrivnostjo o dedijevem pobegu v gore. Medtem ko mama in babica molčita o pravih razlogih njihovega obiska in se izogibata pogovorom o dedijevem zdravju, o procesu staranja in bližajoči se smrti, si Linda, Twan in dedi Kas povejo, kar jim pač leži na jeziku. V pogovorih med tremi enakovrednimi partnerji se pred Twanom in Lindo razgrneta starost

in smrt v vsej svoji realnosti, od golega uvelega dedijevega telesa z rjavimi lisami, jamic na zapestju, ki so jih pustili številni turi, in brezrobe lobanje do dedijeve sprijaznenosti s pričakovanjem smrti. Dedi Kas Twana in Linde ne obravnava kot otrok. Morda temu botruje njegova drugačna perspektiva, morda razlog, da potrebuje zaveznika, morda njihova podobnost. Nekajkrat jima sicer poočita, da imata preveč domišljije, a izkaže se, da je dedi prav tak romantik z bogato domišljijo. Twan in Linda sta tako v internem svetu, ki ne vključuje mame in babice (od drugega sveta pa sta na Islandiji brez računalnikov in znanja jezika tako ali tako odrezana) postavljena pred odločitev, ki bi jo lahko imenovali odločitev za odraslega človeka, a je odrasli, resnici na ljubo, najverjetneje ne bi zmogli. Vprašanje, v kolikšni meri naj ostareli sami sprejemajo odločitve o svojem koncu, je nedvomno eno ključnih vprašanj sodobne starajoče se družbe, v kateri se rahljajo družbeni in družinski vzorci, posamezne generacije pa imajo različne predstave o najbolj primernem koncu. Čeprav alternativa med selitvijo v dom za ostarele v drugi državi in odhodom v zamrznjene gore res ni klasična slovenska alternativa, se, ob drugačnih alternativah, s tovrstno dilemo samo sooča skoraj vsaka slovenska družina. In čeprav se bralec najverjetneje postavi na stran Twana, Linde in dedija Kasa, ta pozicija v vsakdanjem življenju še zdaleč ni samoumevna. Pustiti ostarele v »njihovem« okolju, ki pa je nevarno in »neustrezno«, prepustiti jih hitremu koncu po njihovi želji in njihovim, z vidika mlajših generacij »neustreznim« odločitvam, se zdi najpogostejše, že zaradi družbenega pritiska, nesprejemljivo. Pri tem pa gre za zelo kompleksno problematiko, ki ni tabuizirana le v mladinski literaturi, ne le v pogovoru z mladimi, temveč v vsakdanjem življenju tudi med odraslimi sogovorniki. Roman Marjolijn Hof, skupaj

s kratko, a informativno spremno besedo mag. Sare Lozej, tako ponuja odskočno desko za pogovor, ki v naši družbi vsekakor manjka. Dedi Kas je prisilil Lindo in Twana v premislek in odločitev, ki sta ju nedvomno bistveno sooblikovala in zaznamovala. Odrasli se takšnemu premisleku navadno spretno izognemo in ga potlačimo, ker vendar vemo, kaj je za naše ostarele sorodnike najbolje. A kot na koncu romana zaključita Linda in Twan: »najbolje ne obstaja.« In tako kot dedi Kas prisili Lindo in Twana, bralec *Pravila treh* prisilijo, da se soočijo s kompleksnimi vprašanji o obzirnosti in skrbi za druge, o ravnovesju med varnostjo in svobodo odločanja, o naravi smrti in življenja.

Tina Bilban

DOBRODOŠLA NOVOST NA SLOVENSKEM LITERARNEM TRGU

Ivona Březionová: *Bombonček za dedija Edija*. Prevedla: Diana Pungersič. Založba Miš, 2015.

Kratek roman češke avtorice prinaša zgodbo o družini predšolskega Honzka. Družino štirih generacij, ki si deli štirisobno stanovanje, sestavljajo: očka, ki riše načrte za nove hiše, dedek Arnošt, ki hiše pomaga graditi, mamica, ki »sicer hodi v službo le v sosednjo sobo, kjer prevaja knjige iz enega jezika v drugega«, in dedi Edi, ki je Honzkov pradedek in ponavadi pazi na Honzka, medtem ko so ostali odrasli zakopani v delo. A pri dediju Ediju se nekega dne oglasi skleroza; ko se sprehaja po mestu in obsedi na zidku pred stadionom, nenedoma ne pozna več poti domov in vsega zbezanega ga nazadnje domov pripeljejo